

ეტუდი გრაკლიანი გორიდან
An Etude from Grakliani Gora

ვახტანგ ლიჩელი
Vakhtang Licheli

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
ჰუმანიტაჲ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: გრაკლიანი, ლევანტი, მესოპოტამია, ახალი
რენესანსი

Keywords: Grakliani, Levant, Mesopotamia, New Renaissance.

გრაკლიან გორაზე აღმოჩენილი ძვ.წ. X საუკუნის წარწერა („B“ წარწერა) კვლავ დიდი ინტერესის საგანია და ამიტომ მის შეფასებას დინჯი და გამოზომილი გააზრება სჭირდება. მისი გრაფიკული ანალიზი კვლავ მიანიშნებს იმაზე, რომ აქ დამწერლობის შემოღების თვალსაზრისით განსაკუთრებულ მოვლენასთან გვაქვს საქმე, რადგან გრაკლიანის ნიშნების ერთი ნაწილი გარკვეულ მსგავსებას ამჟღავნებს არამეულთან. აქ კი ფაქტობრივ კაზუსს ვაწყდებით, რადგან ყველაზე ძველი არამეული - გუზანის წარწერა (სირია), ძვ.წ. 850 წლით თარიღდება. მაგრამ არსებობს გამორჩეული გერმანელი მკვლევრის კლაუს ბაიერის დასაბუთებული მოსაზრება იმის თაობაზე, რომ დამწერლობის ამ სისტემის ერთი ვარიანტი, შესაძლოა, „სადღაც, აღმოსავლეთში ძვ.წ. XI-X საუკუნეებში ჩამოყალიბდა“. მე შორს ვარ იმ აზრისაგან, რომ კლაუს ბაიერი მაინცადამაინც საქართველოს გულისხმობდა (ეს არ ჩანს მისი ნაშრომებიდან), მაგრამ მისი არაჩვეულებრივი ლოგიკა შეუძლებელია, არ გავითვალსწინოთ. წარწერის არქეოლოგიური კონტექსტი კი ტენდენციას მახლობელი აღმოსავლეთის დასავლეთი ნაწილის კულტურებისადმი ავლენს (ადგილობრივი იბერიული წონის სისტემა, ნეოასურული ტექნოლოგიები, ეკონომიკური და ინტელექტუალური ინოვაციების ქრონოლოგიური თანხვედრა). ამის გამო გრაკლიანის წარწრის გენეზისის და დეშიფრირების საკითხი ჯერ კიდევ ღიად რჩება. მიუხედავად ამის, არქეოლოგიური კონტექსტისა (ქალღვთაების ორქონგურიანი კერპი, შეწირული მარცვლეული) და ეთნოგრაფიული მასალის საფუძველზე, შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ „A“ წარწერა, რომლისგანაც მხოლოდ სამი ასო გადარჩა, ამ სამლოცველოს დომინანტის - ღმერთების დიდი დედისადმი მიძღვნილი ვედრებაა, ხოლო „B“ წარწერა, შესაძლოა, იწყება სიტყვებით „წმინდა ბეღელი“. გრაფიკულად ეს ორი წარწერა ერთმანეთისაგან სრულიად განსხვავებულია.

გრაკლიანზე არის სიახლეები, რომელიც თვალის ერთი გადავლებითაც კი ნათელ სურათს ქმნის (დამწერლობისა და წონის ადგილობრივი ერთეულის შემოღება, რკინის წარმოების აყვავება, ნეო-ასურული ტექნოლოგიების შემოღება და სხვა) - ძვ.წ. X საუკუნის საქართველო, გრაკლიანი გორის აღმოჩენების მიხედვით, ყველაზე მეტად დაწინაურებული რეგიონების სინქრონულად, მო-

რიგი აყვავების ფაზაშია შესული და განაგრძობს ინტელექტუალურ აღმავლობას.

The inscription of the 10th century B.C. found on Grakliani Hill ("B" inscription) is still a subject of great interest, and therefore its evaluation requires careful and measured research. Its graphic analysis once again indicates that we are dealing with a special case from the point of view of the introduction of writing, because one part of the Grakliani signs shows a certain similarity with Aramaic. And here we face a factual case, because the oldest Aramaic inscription - Guzan (Syria), dates back to 850 BC. However, there is a well-founded opinion of the distinguished German researcher Klaus Bayer that perhaps a variant of Aramaic writing system "was formed in the 11th-10th centuries BC somewhere in the East". I am far from the opinion that Klaus Bayer meant necessarily Georgia (this is not evident from his works), but his extraordinary logic cannot be ignored. The archaeological context of the inscription reveals a tendency towards the cultures of the western part of the Near East (local Iberian weight standard unit, Neo-Assyrian technologies, chronological concurrence of economic and intellectual innovations).

Due to this, the question of the genesis and deciphering of the Grakliani still remains open. Nevertheless, based on the archaeological context (a two-headed idol of a goddess, sacrificed grains) and ethnographic material, it can be assumed that the inscription is a prayer dedicated to the dominant of this chapel - the Great Mother of Gods. The idol had a separate dedication on the northern wall ("A" inscription, of which only three letters survived). "B" (central) inscription may begin with the words "Holy Barn". Graphically, these two inscriptions are completely different from each other.

There are archaeological finds on Grakliani Gora that create a clear picture even at a glance (the introduction of writing, the flourishing of iron production, the introduction of Neo-Assyrian technologies, etc.) - 10th c B.C. Georgia has entered another phase of prosperity, synchronously with the most advanced regions, and continues its intellectual ascension.